

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Första Kammaren. N:o 33.

Fredagen den 23 April.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades nio protokollsutdrag för den 21 April.

Upplästes och godkändes dels Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 22, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till vexellag samt till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall, dels ock Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 23, angående beviljad anslag till fortsättning af statens jernvägsbyggnader samt i fråga om sättet för utgående af Jemtlands läns landstings bidrag till byggande af tvärbanan genom Jemtland.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet följande, den 21 innevarande månad bordlagda ärenden, nemligen Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial N:is 13, 39, 40 och 41, Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 37, 38, 39 och 40 samt Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 12, 13 och 14; hvarefter beslöts, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde sättas efter Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 11, dock med undantag af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13, om hvars plats på föredragningslistan för nämnde dag beslut förut blifvit af Kammaren fattadt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Nordenfelt* under tiden från och med den 26 dennes till och med den 4 Maj.

Kammaren åtskildes.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 24 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 23 och protokollet för den 10 April e. m.

Företogs val af en ledamot i Stats-Utskottet efter Herr Hederstjerna, hvilken utnämns till Statsråd; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd: Herr *Törneblad* med 54 röster.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 21 och 23 April bordlagda Utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Nionde hufvudtitel.

1:sta—6:te punkterna.

Biföllos.

7:de punkten.

Herr Stjernspetz: Ehuru jag icke kan finna annat än att Stats-Utskottet varit väl njuggt, då det föreslagit ett så ringa belopp som 400 kronor till pension åt Kaptenen Schartaus enka, så och då föga utsigt läser finnas att få min motion bifallen och pensionen sålunda beständ till högre belopp, anser jag mig nödgad instämma i Stats-Utskottets förslag under förhoppning om, att Kammaren dertill måtte lemna sitt bifall.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten biföllos.

8:de—12:te punkterna.

Biföllos.

13:de punkten.

*Förbättrad
pensionering
för Andre
landtmätare
och Kommis-
sionslandt-
mätare.*

Friherre Klinckowström: När vid remissen af den Kongl. propositionen rörande statsverkets tillstånd och behof i denna Kammare uppstod öfverläggning, tog jag mig friheten, att i nu förevarande del mot densamma lemna min insaga, på de skäl jag äfven då anförde

och som finnas återgifna i Kammarens protokoll för den 24 Januari innevarande år. Jag finner icke ens i det förändrade skick, hvori denna fråga nu återkommit från Stats-Utskottet, sådana skäl vara för handen, som kunna tala för en så stor tillökning af pensioneringen för de ifrågavarande tjänstemännen, som här af Stats-Utskottet blifvit föreslagen. Det är visserligen sant, att den pensionsrätt, dessa ifrågavarande landtmätare förut fått sig af Riksdagen tillerkänd, nemligen 900 kronor vid en viss lefnads- och tjenstgöringsålder, hvilket pensionsbelopp skulle till obegränsadt antal utgå, nu af Stats-Utskottet blifvit derhän förändrad, att å ifrågavarande tjänstemäns pensionsstat endast skulle finnas 48 pensionsrum; men i stället för såsom nu 900 kronor har Stats-Utskottet, på sätt Kongl. Maj:t äskat, föreslagit att dessa pensioner skulle utgå med 1,600 kronor om året och således ökas med 700 kronor för hvarje pensionstagare.

Det är icke obetydligt hvad Riksdagen under närmast föregående tider gjort för landtmätarnes pensionering. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet yttrar till statsrådsprotokollet, som är bifogadt den Kongl. propositionen, att Riksdagen år 1875 för storskiftes- och afvittringslandtmätare och år 1878 för Förste landtmätare medgifvit pension till belopp för de förre af 2,000 kronor och för de senare af 2,500 kronor. Dessutom har, såsom bekant, åt Andre landtmätare och Kommissionslandtmätare till obegränsadt antal beviljats pension att vid viss lefnads- och tjensteålder utgå med 900 kronor. Under sådana förhållanden och då den begäran, som af Kongl. Maj:t framställdes till 1878 års Riksdag, då af Riksdagen afslogs samt sedan dess, efter mitt förmenande, inga nya skäl tillkommit att åt ifrågavarande tjänstemän bevilja högre pension, synes mig hvad Stats-Utskottet nu föreslagit icke böra vinna Riksdagens bifall. Härtill kommer vidare, att det med skäl torde kunna ifrågasättas, huruvida dessa personer kunna anses vara i statens tjenst, då de icke af staten åtnjuta någon afhöning. I så fall är här äfven fråga om något, som strider mot den princip, Riksdagen alltid etablerat, att endast statens tjänstemän må åtnjuta statspension. Men då Riksdagen ändock beviljat Andre landtmätare och Kommissionslandtmätare 900 kronors pension, synes mig, med afseende jemväl å dessa personers samhällsställning, att så mycket blifvit gjordt för deras pensionering, som de rätteligen kunna begära; och detta anspråk på en ökad pensionering från 900 kronor till 1,600 kronor finner jag verkligen vara af den beskaffenhet, att jag icke kan med min röst biträda Utskottets hemställan derom, synnerligast som derigenom utgiften för dessa Andre landtmätares och Kommissionslandtmätares pensionering under vissa förhållanden skulle kunna ökas med 33,000 å 34,000 kronor, som är skillnaden mellan 48 pensioner å 1,600 kronor och ett lika antal å 900 kronor. På dessa skäl vågar jag vördsamt anhålla, att Kammarerna måtte afslå Stats-Utskottets här gjorda framställning.

Grefve Sparre:

Herr Nyström: Det var högligen ledsamt att höra, att en Kammarernas ledamot skulle framställa sådana anmärkningar mot Stats-Ut-

Förbättrad pensionering för Andre landtmätare och Kommissionslandtmätare.
(Forts.)

*Förbättrad
pensionering
för Andre
landtmätare
och Kommissi-
onslandt-
mätare.
(Forts.)*

skottets föreliggande förslag, som de, hvilka nyss blifvit gjorda. Jag hade trott, att denna fråga skulle, ur alla synpunkter betraktad, kunna aflöpa utan något egentligt motstånd. Det sades, att det är tillräckligt nog gjordt för landtmätarne. Hvad är då gjordt? Det är ganska riktigt, att förste landtmätarne — hvaribland jag är en — fått sig tillerkändt 2,500 kronor i pension. Likaledes är det sant, att afvittrings- och storskifteslandtmätarne åtnjuta pension å 2,000 kronor. Men just detta gör ju, att både billighet och rättvisa fordra, att denna klass af Andre och Kommissionslandtmätare, hvilka äro fullt jemförliga med och stå i en mera framstående ställning än Afvittrings- och Storskifteslandtmätarne, huggas med så stor pension, att de, när krafterna aftaga, må derpå kunna draga sig fram med sin familj.

Skulle jag ingå i granskning af Stats-Utskottets utlåtande, skulle jag måhända kunna visa, att genom Utskottets förslag föga förbättring i nuvarande förhållanden skulle vinnas, men jag vill icke, för att icke på något sätt vara mot Stats-Utskottet i denna fråga, framställa anspråk på något vidare, utöfver hvad Utskottet föreslagit. Utskottet har föreslagit pensionsbeloppet till 1,600 kronor. Storskiftes- och Afvittringslandtmätarne hafva, som sagdt, redan blifvit tillerkände pension å 2,000 kronor. Det finnes efter min tanke icke ringaste skäl att sätta ifrågavarande pensionsbelopp till endast 1,600 kronor. Landtmätarne äro redan af 1823 års Riksdag erkände såsom statens embetsmän och de äro det i sanning, ty få tjenstemän mottaga af staten så stränga och så mångfaldiga föreskrifter som just landtmäteritjenstemännen. Till bevis derpå vill jag nämna, att år 1877 utfärdades icke mindre än 209 särskilda författningar och cirkulär till följd af de åren 1864 och 1866 utkomna instruktions- och skiftesförfattningar.

Det är dessutom en annan stor olägenhet, som följer af de nuvarande förhållandena, i det de i mer eller mindre mån inverka vid tillsättande af Förste landtmätareplatserna. Barmhertighetskänslan tager derved något insteg, ty det är icke godt att förbigå de kommissionslandtmätare, som kanske vid uppnådda 58 års ålder förlorat sina krafter, utan de tagas företrädesvis till Förste landtmätare. Inom några år afgå de och då äro de berättigade till pension å 2,500 kronor. Det kan således icke blifva någon stor förlust för staten att bifalla hvad här föreslagits, i synnerhet som för närvarande endast 23 landtmätare åtnjuta denna pension å 900 kronor; och för landtmätarne blir det knappast någon egentlig tillökning i fördelar utom deri, att pensionsåldern flyttas från 65 till 60 år. Jag ber Eder betänka att, med utsigt att erhålla endast 900 kronor i pension, det icke är godt att taga afsked för att på denna summa lefva med familj, och jag hoppas att I, då I nyligen medgifvit Häreådsskrifvarne, med hvilka Kommissionslandtmätarne alltid varit närmast likställige, lön och således äfven pension till belopp af 2,000 kronor, nu mätten ihågkomma Kommissionslandtmätarne och behjerta deras sak. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Lagerberg: Jag tror, att vid bedömandet af denna fråga man först bör taga i betraktande, huruvida billigheten fordrar att i allmänhet någon pension bör komma landtmätare till godo, och i det

fallet får jag säga, att personer, hvilka såsom desse till följd af sitt arbete äro utsatta för köld, dålig väderlek och klimatets alla oblidheter samt otvifvelaktigt ganska tidigt blifva giktbrutne, dertill böra vara berättigade. Jag har visserligen som motskäl hört sägas, att den taxa, hvarefter de erhålla godtgörelse för sitt arbete, är särdeles hög, att de därför kunna förtjena mycket penningar och att man kan vänta, att de skola göra besparingar för sin ålderdom, men om detta kan hända med några få, icke är så förhållandet med flertalet. Då Riksdagen redan för länge sedan erkänt, att Kommissionslandtmätare böra hafva pension till belopp af 900 kronor samt flera gånger framställda förslag att på grund af penningens sjunkande värde höja detta pensionsbelopp blifvit af Riksdagen afslagna, vid 1878 års riksdag af det skäl, att antalet pensioner kunde blifva obegränsadt, synes mig den medelväg, Stats-Utskottet nu beträddt, då det hemställt att 48 landtmätare skulle erhålla pension till det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp, men de öfriga icke komma i åtnjutande af någon dylik förmån, vara väl vald. För min del tror jag, att det visserligen kan blifva staten en utgift, men äfven en besparing, ty det är alldeles påtagligt, att om dessa landtmätare lefva så länge, att ett långt större antal än 48 på en gång skola erhålla 900 kronor i pension, det ställer sig dyrare än om det mindre antalet af 48 åtnjuter pension till belopp af 1,600 kronor.

Egentligen begärde jag ordet för att fästa uppmärksamheten på, att, i händelse Stats-Utskottets hemställan bifalles, jag anser alla dem, hvilka, såsom redan nämnde till Kommissionslandtmätare, en gång fått sig tillerkänt rättigheten att erhålla pension till belopp af 900 kronor, böra, då de uppnå därför stadgad ålder, komma i åtnjutande af denna förmån, oafsedt att de 48 pensionsrummen å 1,600 kronor kunna vara upptagna, och de således icke lida någon förminskning i deras rätt. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Det var ett ganska eget skäl, som af den siste talaren anfördes för bifall till Stats-Utskottets förslag. Han talade nemligen om, att landtmätarne till följd af svårt arbete under oblid väderlek förstörde sin helse och blefvo giktbrutna; men huru många menniskor få icke lida af väderlekens omvexlingar, då de arbeta för sin lifsnäring? Jag tror, att detta är förhållandet med de flesta af Sveriges åkerbruks- och bergverksarbetare samt fiskare. Må man ihågkomma, att dessa landtmätare, hvarom nu är fråga, icke äro af staten affönade. De hafva erhållit uppfostran vid statens läroverk och i det hänseendet erhållit understöd; men icke ligger väl deri någon förbindelse för staten att pensionera dem? Sådant tyckes emellertid framgå af Chefens för Civildepartementet yttrande till statsrådsprotokollet. Jag tror tvärton, att de böra af sin rundliga förtjenst kunna aflägga något för sin ålderdom, såsom alla andra enskilda arbetare få göra. Att såväl taxan som sättet att begagna denna ländar dem till stor förtjenst, derpå skulle jag kunna framlägga bevis, om så påfordrades.

Hvad åter beträffar Grefve Lagerbergs förmodan, att genom den föreslagna åtgärden, att i stället för ett obegränsadt antal pensionsrum

Förbättrad pensionering för Andre landtmätare och Kommissionslandtmätare.

(Forts.)

*Förbättrad
pensionering
för Andre
landtmätare
och Kommis-
sionslandt-
mätare.
(Forts.)*

å 900 kronor skulle bestämmas ett antal af 48 pensionsrum å 1,600 kronor, skulle uppkomma en besparing för statsverket, så är den ganska riktig; men den medför en orättvisa för pensionstagarne, ty nu har *hvarje* landtmätare utsigt att vid viss ålder och efter viss tids tjänstgöring erhålla sina 900 kronor i pension; men om förslaget antages, skulle ganska många af dem få, med bruten helse, gå utan all pension från sin verksamhet, och vi finge då upplefva, att vid hvarje riksdag erhålla propositioner från Kongl. Maj:t om uppförande af en eller annan landtmätare å indragningsstat.

Jag yrkar fortfarande afslag å Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades, den första med många ja jemte några nej och den senare med många nej jemte några ja; hvarefter proposition på bifall till punkten förnyades, och sedan dertill svarats talrika ja jemte några nej, förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

14:de—17:de punkterna.

Biföllos.

18:de punkten.

*Pension åt
Landshöfdin-
gen de Marés
enka och barn.*

Herr Sundell: Jag är Kongl. Maj:ts regering tacksam för det den aflåtit proposition om pension åt Landshöfding de Marés enka och många försörjda barn, emedan en sådan Kongl. proposition har vida bättre klang än en af enskild riksdagsman afgifven motion i ämnet, och jag tackar Stats-Utskottet, som för sin del bifallit hvad Kongl. Maj:t äskat. Bestämmelsen, att pensionen skall utgå endast till de af barnen, hvilka ännu icke uppnått 18 års ålder, innefattar tillämpning af en utaf Riksdagen på senare tider antagen grundsats, och derom är således måhända intet att anmärka, ehuru de äldre sönerna, som besöka läroverk, vid fyllda 18 år icke kunna förtjena hvad de för sitt uppehälle behöfva, och, om Stats-Utskottets förslag bifalles, två af barnen, af hvilka intetdera uppnått 21 års ålder, blifva alldeles lottlösa. Men härmed får man dock af nyss anförda skäl låta sig nöja.

Hvad åter beträffar de fem öfriga barnen, tror jag, att pensionsbeloppen för dem borde något höjas. 100 kronor för hvar och ett af dessa barn snarare understiger än öfverstiger hvad fattigvårdsstyrelsen i Falun nu betalar för utackordering af ett fattigt, spädt barn; och man borde väl i ett fall sådant som detta kunna hafva, icke större fordringar — de äro inga — men större förväntningar. Riksdagen beviljade förra året åt aflidne Lektoren Hultmans efterlemnade barn en pension af 300 kronor för hvar och ett af dem. Vare det långt ifrån mig att missunna dessa barn det understöd, de sålunda erhållit; men jag vill antaga, att Riksdagen nu borde åt Landshöfding de Marés fem yngre barn bevilja ett årligt understöd af 200 kronor för en hvar, till dess de, hvar efter annat, fyllt 18 år. Om beslutet blifver så-

dant, skulle det komma att heta, att Riksdagen beslutar, att Landshöfding de Marés enka, Augusta de Maré, född Ahlgren, på allmänna indragningsstaten tillägges ett belopp af 2,000 kronor om året, att från och med sistlidne Februari månad beräknas och utgå med 1,000 kronor såsom pension för henne, så länge hon förblifver enka, och med 1,000 kronor för de fem af barnen, hvilka ännu icke uppnått 18 års ålder, och hvilket belopp skall minskas med 200 kronor i den mån något af barnen upphinner sagda ålder eller derförinnan aflider. Att Kammararen nu måtte fatta ett sådant beslut, derom vågar jag göra vördsamt yrkande. Jag öfverlemnar härmed saken till Kammarens afgörande; ja, jag öfverlemnar den till Kammarens ledamöters förbarmande.

*Pension åt
Landshöfdingen
de Marés
enka och barn.*
(Forts.)

Herr Stråle, Wilhelm: Landshöfdingen Samuel de Marés tjänster såsom embetsman äro till fullo vitsordade af Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet, af Stora Kopparbergs län och Stockholms stad, der han beklädt viktiga befattningar, och man kan jemväl säga af allmänheten. Då nu hans efterlemnade familj befinner sig i bekymmerfulla omständigheter, synes mig fullt skäl förefinnas för att man söker afhjelpa de mest tryckande behoven för fem barns uppfostran, och jag tillåter mig på denna grund instämma i det förslag, Herr Sundell här framställt, dervid uttalande den förhoppning, att, då Kongl. Maj:t anser sig böra framställa förslag till Riksdagen om beviljande af pension åt enka och oförsörjda barn, Riksdagen ofta må finna familjefadern hafva varit så förtjent af det allmänna som Samuel de Maré.

Herr Bennich: Till hvad de föregående talarne anfört är intet att tillägga, och om jag det oaktadt begärt ordet, har detta skett endast för att nämna, att jag under en följd af mer än 40 år känt Samuel de Maré och följt hans verksamhet så nära, att jag i fullt mått kan vitsorda, att få gjort sig så förtjenta af det allmänna som han. Knappt någon tjänsteman torde kunna tillerkännas åtminstone mera frihet från all tanke på egen fördel i all sin verksamhet och förvaltning, knappt någon torde kunna i högre grad än han tilläggas den förtjensten att hafva med synnerligen lyckliga gåfvor förenat ett aldrig svikande nit att fullgöra sin pligt, att på en gång hafva varit utmärkt såsom människa och såsom embetsman, och att hafva förenat dessa hjertats och förståndets egenskaper för att gagna hvarhelst han var anställd. Den brist, som vidlåde honom, var att minst tänka på sig sjelf och sina efterlevande; men jag tror, att denna brist vid sidan af hans förtjenster icke bör så mätas eller vägas, att icke Riksdagen genom ett välvilligt lyssnande till motionärens förslag söker utjemna missförhållandena.

Jag tillåter mig tillstyrka bifall till Herr Sundells hemställan.

Herr von Koch: Såsom hafvande varit dels förman för och dels kamrat med de Maré anser jag mig skyldig yttra några ord och kan vitsorda, att under den tid af 20 år, under hvilken jag i följd af min embetsbefattning hade att göra med de fleste embetsmän i landet, jag sällan träffade någon med så utmärkta egenskaper, så klart förstånd

Pension åt Landshöfdingen de Marés enka och barn. (Forts.) och så praktisk blick som de Maré. Den första egentliga bekantskap jag gjorde med honom, var, då jag, efter att af andra hafva hört hans förmåga omtalas, förordnade honom att efter ett stort upplopp, som egt rum vid Långholmen, öfvervara ransakningen å Justitiekanslersemetets vägnar, och detta svåra uppdrag fullgjorde han på ett utmärkt sätt. Jag tror, att det var närmaste anledningen till, att man lärde känna honom såsom en utmärkt polisman och att han efter 13 års tjenstgöring nästan utan lön erhöll befattning såsom polismästare i hufvudstaden. Denna befattning fullgjorde han på ett sätt, som tillförene väl knappast någon gjort det. Sedermera var jag kamrat med honom i den komité, som tillsattes för utarbetande af förslag till ordningsstadga för rikets städer, och der var det han, som ådagalade den största skarpsinnigheten af oss alla och har stor andel i det arbete, som åstadkoms. Jag har sedan varit i tillfälle att inhemta, huruledes han fullgjort sin befattning i Dalarne, och jag tror att på få ställen man får höra en så allmän belåtenhet, jag kan väl säga kärlek till länets höfding, uttalar, som den han der tillvunnit sig. Det är icke många dagar sedan jag här hade tillfälle omnämna den del, han tagit i den så kallade bränvinskomiténs arbeten. Så vidt mitt omdöme icke misstagit sig, var han äfven der den, som stod främst i praktiskt afseende. Han har således ådagalagt mer än vanliga förtjenster såsom embetsman, och jag tror, att representationen bör visa, att den kommer ihåg dessa. Då nu frågan afser endast att för de 5 af de 7 omyndiga barnen, som icke fyllt 18 år, pensionsbeloppet ökas från 100 kronor till 200 kronor till dess hvardera af dem uppnått nämnda ålder, kan jag icke annat än varmt tillstyrka bifall till Herr Sundells förslag.

Grefve Sparre:

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr *Sundell*, att Kammaren mätte för sin del besluta, att Landshöfdingen Johan Gustaf Samuel de Marés enka, Augusta de Maré, född Ahlgren, skulle på allmänna indragningstaten tilläggas ett belopp af 2,000 kronor om året, att från och med sistlidne Februari månad beräknas och utgå med 1,000 kronor såsom pension för henne, så länge hon förblefve enka, och med 1,000 kronor för de fem af barnen, hvilka ännu icke uppnått 18 års ålder, och hvilket belopp skulle minskas med 200 kronor i den mån något af barnen upphunne sagda ålder eller derförinnan afled.

Härefter framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på antagande af Herr *Sundells* förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

19:de—31:sta punkterna.

Bifollos.

32:dra punkten.

*Pension åt
f. d. Rektorn
C. J. Bohman.*

Herr Carlson: Ehuru Utskottet afstyrkt ifrågavarande förslag, föreligga likväl så beskaffade skäl för bifall till detsamma, att jag icke kan undgå att till Kammaren hemställa om ett så beskaffadt bifall, med någon förhoppning att så äfven skall ske.

Det finnes bland dem, som arbeta i det allmännas tjenst, knappast någon, hvilkens arbete är på en gång mera inflytelserikt och mindre bemärkt än lärarens. Talrika lärjungar få af honom sin bildning, sin sinnesriktning, ofta en afgörande vink för sin framtid — men de försvinna, en efter annan, ur hans åsyn. Föräldrarne finna en frukt af hans mödor i det bästa de ega — deras barns hoppgifvande utveckling — men efter någon tid förlora de läraren alldeles ur sigte. Den nu ifrågavarande läraren, Filosofie Doktorn Carl Johan Bohman, har varit bland dem, som i denna för samhället djupt maktpåliggande verksamhet verkligen utmärkt sig under en tidrymd af nära tjugo år. Under största delen af denna tid har jag på grund af embetspligt varit kallad att följa hans verksamhet: och det sjelfuppoffrande nit, den varma kärlek för ungdomen och den insigtsfulla undervisningsförmåga, som han ådagalagt, finner man hos få lärare. Här föreligger ock i bilagan till motionen ett af direktionens för Stockholms stads undervisningsverk utfärdadt intyg af hufvudsakligen enahanda innehåll.

Den invändning — den enda mig veterligen — som kan göras mot det förslag, att en så förtjent man skulle på sin ålderdom få åtnjuta en sorgfri tillvaro, den vore, att han icke varit anställd i statens tjenst. Riktigare skulle man kanske säga, att han icke uppburit aflöning af staten, men att hans verksamhet har varit af den beskaffenhet, att den i sjelfva verket varit af staten erkänd.

Detta erkännande har legat först deri, att Kongl. Maj:t tillagt det af honom skötta läroverket — först af alla enskilda läroverk — den rättigheten att, med samma verkan som de af staten underhållna, anställa offentlig afgångsexamen.

Följaktligen har detta läroverk verkat för alldeles samma uppgift, som ock varit likstäldt med de allmänna läroverken. Och vidare — för att förbigå andra erkännanden från det allmännas sida — är det kraftigaste beviset det, att han erhållit af Kongl. Maj:t rättighet att utan särskilda behörighetsprof söka och erhålla tjenst såsom lärare och rektor vid statens läroverk, hvarigenom han blifvit likstäld med statens embetsmän.

Detta i fråga om honom.

I fråga om de enskilda skolorna i allmänhet är det otvifvelaktigt, att dessa skolor mer och mer utöfva en icke blott gagnande, utan snart sagdt en nödvändig verksamhet, med afseende derpå att det ständigt växande lärjungeantalet knappast kan inom statens läroverk rymmas. Också har denna öfvertygelse från Riksdagens sida framträdtt i handling, då Riksdagen tillagt lärare vid dessa läroverk, under vissa förbehåll, likartade lönevilkor med dem, som tillkomma lärare i statens skolor. De inträda efter vissa år och efter vissa uppfyllda vilkor i samma rätt till löneuppflyttning, som lärarne i statens läroverk.

Af detta medgifvande skulle också egentligen logiskt följa en pen-

Pension åt f. d. Rektorn C. J. Bohman. sionsrätt, men det ligger i förhållandenas natur, att detta icke kan för lärarne vid de enskilda läroverken blifva föremål för allmän regel. Men att i *enskilda fall* en sådan pensionsrätt kan och bör medgifvas, anser jag för min del vara en klar följd af de rättigheter, som redan blifvit i afseende på lönevilkoren medgifna. Också har Riksdagen bevisat det i enskilda fall, då den förut gifvit anslag åt föreståndare för enskilda skolor, till och med åt enka och barn efter en sådan lärare. Och i närvarande fall, då fråga är om en skolföreståndare, som uppfostat 1,400 lärjungar, som beredt mellan två och tre hundra lärjungar till afgangsexamen, och som med så verkligt lysande vitsord om denna sin verksamhet verkat i sitt kall, der torde ett sådant undantag vara i hög grad berättigadt.

Hvad slutligen beträffar det föreslagna beloppet, synes det mig vara ganska anspråkslöst. Det är nemligen efter 40 års tjenstgöring och efter uppnådda sextiofem år 2,000 kronor, motsvarande ungefär hälften af hvad som i pension tillkommer rektorer vid offentliga läroverk, och mindre än hvad som tillkommer en kollega vid statens läroverk.

Vid dessa förhållanden, som jag nu icke vill vidare utveckla, med afseende på den ifrågavarande lärarens utmärkta egenskaper och i betraktande af hans vidsträckta, högst gagnande verksamhet, äfvenså de förhållanden jag nu återberopat, anhåller jag vördsamt, att Kammaren måtte besluta, att Riksdagen måtte tillägga f. d. Rektorn vid Stockholms Lyceum, Filosofie Doktorn Carl Johan Bohman rättighet att för sin återstående listid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension af 2,000 kronor att utgå från början af år 1881; och anhåller jag om proposition å detta förslag.

Herr Wennerberg: Den man, hvars ekonomiska väl det nu gäller, hör till det fåtal af menniskor, som uteslutande egnat sina krafter åt ett enda mål. Han fullföljer ännu i dag, ehuru med försvagad helsa och bruten kraft, med samma nit och trofasthet som för fyrtio år sedan sin sträfvan åt sitt mål. Det är den sextiofemåriga Rektor Bohman, som icke blott i trettiosju år såsom lärare har gagnat vid den skola, hvars styresman han slufiligen varit, utan som redan före den tiden egnat sig åt det kall, för hvilket han tidigt fann, att han fått den största naturliga fallenheten. Han har under hela denna tid, till en början med aldrig tröttadt nit och med obrutna krafter, på senare tid med samma nit försökt att upprätthålla sin skola. Denna skola är den äldsta af de enskilda skolor, som fått sig det erkännande att anses värdig ställas i jembredd med statens; och sjelf har också Rektor Bohman genom en Kongl. Maj:ts skrifvelse, jag minnes icke af hvilket år, blifvit jemställd med statens läroverksrektorer.

Jag skulle vid detta tillfälle, då Utskottet enhälligt afstyrkt motinärens hemställan, hafva tvekat att yttra mig till förmån för honom, om icke de vackra vitsord, han af myndigheter erhållit, och äfven den siste talarens anförande hade förmått mig att för min del göra samma yrkande, som utaf honom blifvit gjordt; och jag har godt hopp om, att denna Kammare skall egna ett välvilligt öra deråt, då sjelfva Stats-Utskottets utlåtande är med så mycken välvilja skrifvet, att jag nära

nog deri läser en tyst tillstyrkan till bifall. Stats-Utskottet säger nemligen, att de framlagda handlingarna, som röra omfattningen och arten af Rektor Bohmans verksamhet, »otvetydigt ådagalägga, att han gjort sig väl förtjent af det allmännas erkännande». Är det nu så, att ett otvetydigt ådagaläggande deraf ligger i dessa handlingar, och denna Kammare utgör den ena delen, som skall veta att gifva kraft åt detta det allmännas erkännande, så ligger redan häruti ett stort skäl för mig att tro, att denna Kammare skall egna sitt bifall till denna väl grundade begäran. Det enda, som hindrat Stats-Utskottet att tillstyrka ett dylikt — och jag måste sätta värde härpå — är, att det icke velat frångå grundsatsen att blott i »sällsynta undantagsfall» understödja enskilda motionärers förslag om pensioners beviljande. Men jag vågar tro, att, oaktadt frågan här blott gäller en skollärare, hans långa och gagnande verksamhet just framter ett sådant sällsynt och lysande undantagsfall, på hvilket denna Kammare skall veta att fästa tillbörlig uppmärksamhet. Om så är, och då jag väl icke kan vänta, att någon af Stats-Utskottets egna ledamöter, mot Utskottets enhälliga afstyrkande, skall tillstyrka bifall, är jag dock viss på, att, om någon af dem skulle yttra sig, det likvisst icke skall vara för ett bestämdt afslag på motionärens begäran.

Det är visserligen sant, att skollärarens verksamhet är betungande, men jag vågar påstå, att, om *de* skollärares verksamhet är betungande, hvilka äro anställda i statens tjenst, den säkerligen känts många gånger tyngre för Rektor Bohman, som icke haft att vänta samma fördelar, som statens lärare i allmänhet, tack vare Konungs och Riksdags åtgöranden, hafva att vänta. Och dessutom har på hans nu af ålder försvagade axlar blifvit lagd tyngden af det svåra uppdraget att tillika med skyldigheten att uppehålla en aktad skolas verksamhet såsom dess styresman äfven sköta dess ekonomi. Det är tid att man ser till, att den, som gjort så mycket gagn, också får något lugn. Det har utgått från denna skola ett stort antal lärjungar. Att nämna detta utan vidare skulle vara af ingen betydelse; och jag vill derfor tillägga att af dem, som njutit undervisning vid Stockholms Lyceum, uppgående till 1,426 lärjungar, hafva mer än 18 procent blifvit vid afgangsexamen approberade. Då man dertill vet, att de pedagoger, som finnas att tillgå, helst söka sig in i statens skolor, så inser man, att de lärarekrafter, som stått Rektor Bohmans skola till buds, måst köpas för högsta pris, för att skolan skulle kunna uppehålla sitt anseende. — Vill man slutligen känna hvad gagn denna skola gjort staten, hänvisar jag Kammarens ledamöter till sjelfva motionen. Statens skolor hafva just genom denna skola vunnit utrymme och staten sjelf högst betydligt penningar.

Jag har nu i korthet berört, hvad jag i detta fall anser vara af beskaffenhet att kunna och böra beröras, och jag instämmer med den förste talaren i yrkande om afslag å Stats-Utskottets och bifall till motionärens förslag.

Friherre Hochschild: Då den förevarande punkten har blifvit behandlad i den afdelning af Stats-Utskottet, till hvilken jag har äran höra, åligger det mig att inför Kammaren begära proposition å bifall

Pension åt
f. d. Rektorn
C. J. Bohman.
(Forts.)

Pension åt f. d. Rektorn C. J. Bohman.
(Forts.)

till Utskottets förslag. Den siste talaren har ganska riktigt angifvit den ena anledningen till det slut, hvartill vi kommit, nemligen att inom Stats-Utskottet i allmänhet gäller såsom en regel, att, när en motion om pension eller understöd framställes på enskild väg af enskild motionär, den då icke bör af Stats-Utskottet bifallas. En annan anledning för Stats-Utskottet att här afslå motionen har varit den, att, genom bifall till densamma, vi befarat, att ett prejudikat skulle skapas, som kunde komma att framdeles återopas. Af den motivering, som föreligger, torde likväl framgå, att Stats-Utskottet fullkomligt erkänt de stora förtjenster, som utmärka Rektor Bohman. Om jag rätt gissat känslorna i denna Kammare, tror jag, att, då jag begär bifall till Utskottets förslag, jag går ett säkert nederlag till mötes, men jag vill dock icke underlåta att, min pligt likmäktigt, tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Oscar: För den siste talarens yttrande får jag tacka. Han har derigenom tydligen ådagalagt, att endast formella eller konventionella skäl hindrat Stats-Utskottet och äfven honom att tillstyrka bifall till motionen. Och då han yttrade, att han trodde sig gå ett säkert nederlag till mötes, då han yrkade bifall till Stats-Utskottets afstyrkan, delar jag på det innerligaste hans förhoppning, att utgången här måtte blifva sådan, och att Kammaren måtte behjerta, att det finnes förtjenster, som böra belönas, äfven om den, som utvecklat dem, icke varit i statens tjänst. Men man kan äfven härvidlag ifrågasätta, om det icke på sätt och vis får anses, att Rektor Bohman har varit i statens tjänst, med den enda skilnaden att, då statens tjenare vanligen uppbära lön, så har Rektor Bohman icke åtnjutit sådan fördel, utan sjelf genom nit och omtanke fatt tillkämpa sig de medel, som behöfts till hans existens. Då Stockholms Lyceum stiftades, var det under en tid, då allmänna läroverken icke voro så ordnade som nu. Det fans trängsel vid dessa läroverk och brist på tillfällen till undervisning; då var denna skola ovilkorligen för det allmänna af stor vigt och nytta, och då Rektor Bohman medverkade till samma skola, bidrog han verkligen att uppfylla ett statsbehof. Då nu en man med utmärkt ifver, skicklighet och förtjenst har skött sitt kall, måtte han väl få anses förtjent af något erkännande från det allmänns sida. Detta erkännande torde icke vara för mycket, då nu begäres blott en ringa pension, vida mindre än för andra beviljats, som kanske mindre gagnat det allmänna och mindre gjort sig förtjenta om fäderneslandet. Flera ord torde icke behövas; jag vågar tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Törneblad: Då äfven jag har deltagit i denna frågas behandling inom Stats-Utskottet, åligger mig den tunga pligten att gifva skäl för det afslag, som jag jemte öfriga Utskottets ledamöter har förordat. Det har redan af en föregående talare blifvit påpekadt, att dessa skäl hufvudsakligen äro af formel art.

Hvad Rektor Bohmans förtjenster beträffar, tror sig Utskottet åt dem hafva gifvit ett så ampelt erkännande, som någon kan fordra, och för min del måste jag på det lifligaste derom uttala mig och in-

stänma i detta, helst jag haft tillfälle att närmare lära känna Rektor Bohmans läroverksamhet under hans allra kraftfullaste tid och kan intyga, att få personer såsom han lagt sin själ i undervisningen, hvarigenom han visserligen bidragit till att göra sin ålderdom mera bekymmersam, derigenom att krafterna icke längre vilja räcka till.

Men det är redan förut anmärkt, att förslaget kommit ifrån en enskild motionär, och att således officiella intyg om Rektor Bohmans verksamhet icke förefinnas. Stats-Utskottet har då, sin pligt likmätigt, måst fästa sig vid detta förhållande, såsom Stats-Utskottet i allmänhet gjort, och till Kammararen framlägga sitt afstyrkande — Kammararen naturligtvis obetaget att, på grund af den kändedom Kammararens ledamöter kunna hafva om Rektor Bohmans lärareverksamhet, i saken besluta, hvad Kammararen kan finna med sin pligt och fosterlandets fördel bäst öfverensstämmande.

Men det fins ett annat viktigt skäl, utom dem, som redan blifvit anförda: det är nemligen, att Rektor Bohman har utfövat sin verksamhet såsom lärare vid privat skola, hvarigenom, i händelse af bifall till den föreliggande motionen, ett för framtiden måhända mindre lyckligt prejudikat skulle kunna skapas. Det är sant, att privatskolorna genom 1874 års riksdagsbeslut och derefter utfärdade Kongl. cirkulär hafva kommit i en annan ställning än förr, då Rektor Bohman tienstgjorde vid dem, ity att det är mycket sannolikt, att efter år 1874 högst få privatskololärare komma att under så lång tid tillhöra dessa skolor, utan förr eller senare öfverga i statens tjenst, eftersom tjensteårsberäkning för viss tid, dock icke högre än tio år, blifvit dem tillagd. Detta är sant, men om man på grund deraf vill göra en beräkning för de undantagsfall, som kunna förekomma för framtiden, kommer man in på ett ovisst område. Och det är på detta ovissa område, som Stats-Utskottet i allmänhet icke bör befinna sig, eftersom det har att tillse, att nödig sparsamhet med statens medel iakttages. Pröfningen af dylika omständigheter som denna tillhör i allmänhet Kammararen, hvars ledamöter bättre än jag åtminstone kunna känna de precedensfall, som förut egt rum och i hvad mån de kunna återopas.

Jag skall icke i frågan göra något yrkande, eftersom det redan är gjordt af en Stats-Utskottets ledamot, utan jag skall nöja mig med att hafva uttalat dessa mina åsigtter inför Kammararen.

Herr Fröman: Genom mångårig bekantskap med Doktor Bohman har jag någorlunda reda på hans verksamhet vid den läroanstalt, som han upplifvat och förestått i många år. Likasom Utskottet sjelft i det föredragna betänkandet hafva åtskilliga af Utskottets ledamöter här uttalat sitt erkännande af Doktor Bohmans förtjenster. Den hufvudsakliga invändningen har varit den, att ärendet icke på officiel väg kommit under Riksdagens bedömande, hvarför Utskottet hyst betänkligheter mot att tillstyrka den ifrågasatta pensionen. Jag tager mig dock friheten att i afseende derpå erinra om bilagan till motionen, som innehåller ett officiellt intyg af Direktionen för Stockholms stads allmänna undervisningsverk; och vi hafva dessutom här varit i tillfälle att höra intyg af tvenne af Konungens f. d. rådgifvare och chefer i

*Pension åt
f. d. Rektorn
C. J. Bohman.
(Forts.)*

Pension åt f. d. Rektorn C. J. Bohman.
(Forts.)

det departement, hvarunder våra undervisningsverk lyda, hvarför man väl kan säga, att, om ärendet också icke har kommit direkt från regeringens i någon afgifven proposition, så saknas likväl icke officiella intyg om Doktor Bohmans högst förtjenstfulla verksamhet. — Den siste talaren nämnde något om vådan af prejudikat. Jag får erkänna, att jag i allmänhet icke har så stor förskräckelse för prejudikat, då jag nemligen förutsätter, att Riksdagen alltid skall pröfva, huruvida ett prejudikat vid framdeles förekommande fall är tillämpligt eller icke, och jag går till och med så långt, att jag tror, att det vore en lycka för Riksdagen, om den komme i tillfälle att gifva flera sådana prejudikat, som ett bifall till den ifrågasatta belöningen till Doktor Bohman kan innefatta. Jag tror icke, att det skall vara många, som kunna uppträda med så väl grundade anspråk som han på en dylik belöning. Jag vågar till och med påstå, att den, som utan någon kostnad för statsverket uppfostat 265 studenter, väl måste anses derigenom hafva beredt staten en så stor besparing, att, om staten förärade honom på gamla dagar en pension af det verkligen anspråklösa belopp, som nu är i fråga, staten icke gjorde annat än betalade en skuld till honom. På grund häraf anhåller jag att få instämma i det yrkande, som af den förste talaren blifvit framställt.

Herr Carlson: Endast några få ord anhåller jag att få tillägga till hvad jag förut yttrat. Hvad de enskilda skolorna och deras ställning vidkommer, har Riksdagen redan i det afseendet otvetydigt uttalat den åsigten, att de böra från det allmännas sida stödjas, icke blott därför, att de böra och kunna mera fritt utveckla sig, utan äfven därför, att de fylla en stor del af den uppgift, som eljest hotar att växa de offentliga läroanstalterna öfver hufvudet. Sedan dessa skolor sålunda fått vissa fördelar, tror jag att det långt ifrån att vara skadligt tvärtom skulle vara ytterligare ett steg i den riktning, hvori Riksdagen redan gått, om Riksdagen med en anspråklös pension ihågkomme en enligt det allmänna omdömet utmärkt föreståndare för en sådan skola.

Vidare anhåller jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att under hela diskussionen icke ett enda ord förekommit, som bestridt det verkligen framstående sätt, hvarpå Doktor Bohman både såsom lärare och såsom styresman för eller sammanhållande ett läroverk har ådålagt sina egenskaper. Ett sådant förhållande kan icke blifva prejudikat, ty det är för att belöna de *eminenta* egenskaperna i lärareverlden, likasom för att stödja de enskilda läroverken, som ett sådant beslut skulle fattas. Den pension, som här är ifrågasatt, är i sanning ganska måttlig och kan icke betunga statsverket. Af alla dessa skäl förenade och viss om, att undervisningen i det stora hela skulle hafva gagn deraf, vågar jag tillstyrka bifall till det förslag, som jag tagit mig friheten att väcka.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr Carlson, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle tillägga f. d. Rektorn vid Stock-

holms Lyceum, Filosofie Doktorn Carl Johan Bohman rättighet att under sin återstående listtid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 2,000 kronor, att utgå från början af år 1881; framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå och antagande af Herr *Carlsons* förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

*Pension åt
f. d. Rektorn
C. J. Bohman.
(Forts).*

33:dje punkten.

Herr Jöns Pehrsson: Det lär väl icke vara något hopp om att vinna bifall för den mening, som jag här vågar framställa, i synnerhet som jag ser, att en reservation blifvit afgifven mot denna punkt af några Stats-Utskottets ledamöter från denna Kammare, hvilka icke ens äro nöjde med den motivering, som Utskottet här har begagnat. Jag gillar för min del i allmänhet den princip, som Utskottet har uttalat och äfven här tillämpat, nemligen att icke på enskild motionärs framställning bevilja någon pension, men detta hindrar dock icke att jag anser, att man någon gång bör göra undantag från denna regel, och det har också visat sig vid tvenne särskilda tillfällen i dag, att det icke hindrat denna Kammare att frångå hvad Utskottet sålunda har föreslagit. Jag vill erinra Herrarne om, att det för ett eller annat år sedan lyckades en enskild motionär — en öfverhofjägmästare — att få Kammaren att bifalla en liten pension åt en läkareenka. Utskottet hade afslagit framställningen derom, men Kammaren biföll den och hon fick sin lilla pension. Den pension, som här är i fråga, nemligen för folkskalden Pehr Thomasson, borde icke heller efter min uppfattning vara omöjlig att få beviljad efter det varma försvarstal, som Landshöfdingen från Vexjö här hållit för honom, och jag uppträder ingalunda för att motsäga honom. Jag tror nemligen, att Utskottet äfven här har erkänt Pehr Thomassons förtjenster såsom folkskald, och jag tror för min del äfven, att vårt land olyckligt nog icke eger många, som fått gudagnistan att kunna tala till det lägre folket så, som han har gjort, och jag anser därför icke att det vore för mycket, om svenska Riksdagen också gifve ett erkännande åt dessa hans förtjenster, ty jag tror icke att jag går för långt, då jag påstår, att denne folkskald gjort sitt land och folk mera gagn och heder än någonsin den hjelte, hvars festdag det i dag är, kan göra sitt land. Min åsigt är därför, att det icke vore för mycket om Kammaren beviljade den ifrågasatta pensionen, ty om man vill läsa hvad Pehr Thomasson skrivit, så tror jag icke att man kan säga annat än att hans skrifter andas det goda.

*Pension för
Litteratören
Pehr Thomasson.*

Det torde emellertid icke tjena något till att tala mera, då jag icke kan förstå, att han har flera förespråkare i denna Kammare, utan snarare tvärtom, och han blir i sådant fall icke den förste, som går miste om full rättvisa af svenska Riksdagen, och kanske han gör detta därför att han tillhör de rättfärdige tidningsskrifvarne, som man icke gerna vill godkänna; men bättre skriftställare än Pehr Thomasson varit, hafva icke många här i Sverige varit.

Pension för litteratören Pehr Thomasson. Jag yrkar afslag på Utskottets förslag och bifall till Herr Svenséns motion.

(Forts.)

Grefve Lagerberg: Jag tillåter mig att till en del instämma med den siste talaren. Vid behandlingen inom Stats-Utskottet af ifrågakarande motion hörde jag till deras antal, som önskade, att Riksdagen skulle erkänna hans förtjenstfulla verksamhet såsom folklig skriftställare och bevilja pensionen, på det att han, sedan nu styrkt blifvit att han är urständssatt att arbeta, måtte i lugn kunna få sluta sina återstående dagar. Denna motion behöfver väl icke af någon officiel akt styrkas, ty den verksamhet, den ifrågakarande personen utöfvat, är verkligen af den beskaffenhet, att den talar för sig sjelf, ty det är väl känt, att hans skrifter finnas i nästan hvarje koja i Sverige och öfver allt bereda stor uppbyggelse. Jag tror därför, att det på en sådan jubeldag, som det i dag är, skulle vara Riksdagen värdigt att bevilja denna pension af 1,200 kronor, som blifvit begärd för Pehr Thomasson. Såsom Herrarne se af betänkandet, har det verkligen inom Utskottet varit fråga om att på ett eller annat sätt kunna åstadkomma något för honom, och man har i betänkandet hänvisat derpå, att Svenska Akademien skulle bevilja honom ett högre honorarium; men jag för min del anser det vara orätt att gifva en dylik hänvisning, och dessutom äro väl dessa akademiens medel snarare anslagna åt yngre lofvande skriftställare än åt sådana, som redan stå på grafvens brädd. Jag tillåter mig därför att yrka bifall till Herr Svenséns motion.

Friherre Hochschild: Genom ett för mig oförklarligt misstag har mitt namn icke blifvit antecknad bland reservanterne mot denna punkt. Jag får därför nu tillkännagifva, att jag icke kan bifalla Utskottets hemställan i någotdera afseendet. För det första instämmer jag nemligen helt och hållet med talaren på kronobergsbänken derutinnan, att jag anser, att man här gerna skulle kunna bifalla Herr Svenséns motion om beviljande af en pension å 1,200 kronor åt Pehr Thomasson, och för det andra kan jag ej gilla en Utskottets hemställan, som hänvisar till ett anslag, lemnadt åt Svenska Akademien, för att å detsamma anvisa medel till en gratifikation eller ett slags underhåll åt Pehr Thomasson. Nämnda anslag är, såvida jag icke misstager mig, afsedt att tjena till uppmuntran åt yngre skriftställare, och ehuru, efter hvad jag har mig bekant, verkligen ett par undantag blifvit gjorda till förmån för äldre skriftställare, hvilka ansetts af akademien deraf förtjente, tror jag dock icke, att man bör minska de yngre skriftställarnes berättigade förväntningar genom att ytterligare gifva anvisningar på dessa medel. Jag yrkar därför bifall till Herr Svenséns motion, nemligen om en årlig pension af 1,200 kronor åt Pehr Thomasson.

Herr Törneblad: Då denna fråga förevar i Stats-Utskottet, så fördes der en temligen lång och uttömmande diskussion om densamma. Vid slutet, då det skulle voteras, befans, att det endast var två yrkanden, som voro ställda mot hvarandra, nemligen det ena om bifall till Herr Svenséns motion, dock med nedsättning af pensionens belopp

till 800 kronor, och det andra om afslag derå med den här af Utskottet begagnade motiveringen, och jag vill öppet erkänna, att jag i valet mellan dessa begge alternativ föredrog det förra och således röstade för bifall till en pension af 800 kronor, emedan jag omöjligen af formella skäl kunde godkänna ett afslag, stödt på här anförda grunder, hvaremot, om grunderna i motiveringen förändrades, jag för min del anser, att ett afslag vore fullt ut lika berättigadt och kanske till och med mera berättigadt än bifall. Det är således egentligen det formella i motiveringen som har ådragit sig min uppmärksamhet och som jag vill försöka att här litet närmare utreda. Dels gör man genom denna anvisning på Svenska Akademien orätt mot akademien, i det man försöker att utföra ett slags tryck på densamma, så att akademien icke skall kunna oberörd af sig företeende omständigheter fatta det beslut, akademien anser riktigt och lämpligt. Det är klart, att vid pröfning angående de författare, som kunna komma i fråga att erhålla understöd från den anvisade fonden, akademien måste anställa en noggrann jemförelse och afväga den enes förtjenster mot den andres, och vid en dylik afvägning torde en inflytelse utifrån icke kunna gagna, utan endast skada. Detta är *ett* skäl. — Fäster man sig vidare vidare vid de vilkor, under hvilka anslaget är gifvet, så erhåller man af Expeditions-Utskottets vid Riksdagen 1862—1863 betänkande N:o 169, innehållande sedan godkändt förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser till Kongl. Maj:t, följande upplysning i detta afseende; det heter neuligen der sid. 63: »I öfverensstämmelse härmed hafva Rikets Ständer bifallit, att på Svenska Akademiens stat må uppföras ett belopp af 6,000 R:dr att, enligt E. K. Maj:ts nädiga disposition, uppå bemälda Akademis underdåniga förslag, användas, vare sig till tillfälliga honorarier åt vittra författare af utmärkt förtjenst, och som af dylikt understöd kunna vara i behof, eller ock samt företrädesvis till understöd åt yngre mindre bemedlade personer, som visat mera framstående anlag för litterär verksamhet i ofvaunnämnda rigtning».

Det är med anledning af dessa ordalag, som jag har ansett, att någon motivering, sådan som den af Utskottet här begagnade, icke lämpligen kan eller bör ifrågakomma, hvarför jag föranledes att yrka bifall till Utskottets hemställan med ogillande af motiveringens senare del, på det att detta yrkande också måtte komma till sin rätt; men jag förklarar öppet, att hellre än att bifalla Utskottets framställning, sådan den nu i och genom motiveringen föreligger, vill jag bifalla ett mindre eller större understöd, emedan då åtminstone den principen är räddad, att Riksdagen icke bör göra obehörigt intrång på en myndighets eller Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver anvisade medel.

Herr Nordenfelt: Äfven jag instämmer i den siste talarens yrkande om bifall till Utskottets förslag med ogillande af sista delen af motiveringen. Det synes mig icke finnas något skäl hvarför icke Pehr Thomasson skulle kunna ingå till Kongl. Maj:t med en ansökan om pension. Hans förtjenster må vara stora och kunna af Riksdagen erkännas vara det, men han måtte väl ända kunna skriva en ansökan till Kongl. Maj:t och tala om sina omständigheter, så att saken kan

*Pension för
litteratören
Pehr Thomas-
son.
(Forts.)*

Pension för litteratören Pehr Thomason. blifva i vanlig form pröfvad. Detta synes mig vara ett alldeles afgörande skäl.

(Forts.)

Herr Stråle, Wilhelm: Såsom allmän regel är ju med skäl antaget att icke bifalla pensioner, som icke af Kongl. Maj:t äro förordade, men Kammarén gör dock någon gång undantag från denna regel och vi hafva nyss bifallit en pension på förslag af enskild motionär, detta dock — jag medgifver det — på förord af två för detta Eklestastikministrar. Hvad Pehr Thomasson angår, så tror jag mig våga säga, att han åtminstone temligen allmänt förordas af svenska folket, och vid sådant förhållande synes mig, som om man äfven här kunde göra ett undantag. Jag vill återkalla i Herrarnes minne, hurusom Riksdagen för några år sedan på grund af enskild motionärs framställning beviljade en pension åt Otto Lindblads enka såsom en gård af tacksamhet för mannen, som gifvit oss svenska folksången. Jag vill visserligen icke göra någon jemförelse mellan Lindblad och Pehr Thomasson, men jag tror att vi med afseende på Pehr Thomassons verksamhet för folket äfven i detta fall kunna göra ett undantag från den allmänna regeln, och tillåter jag mig förorda bifall till motionen.

Herr Ekström: Det är mig särdeles kärt att vid detta tillfälle kunna få biträda den framställning, som af talaren från Kronobergs län här blifvit gjord, då han började debatten i denna fråga. Riksdagen anvisar ärligen medel till understöd åt folkhögskolorna. Hvad hafva dessa folkhögskolor för ändamål annat än att söka bidraga till att sprida upplysning bland folket och till att bibringa det insigter i våra förhållanden, vår historia, våra samhällsinrättningar. Det är af Stats-Utskottet vitsordadt, att den man, åt hvilken det nu är i fråga att bevilja en liten pension, har under sin 40-åriga bana såsom folklig skriftställare utvecklat en stor och betydelsefull verksamhet och på svenska folkets upplysning utöfvat ett betydelsefullt och gagnande inflytande genom sina långt mer än andra författares spridda folkskrifter, och då vi något hvar af Kammaréns ledamöter, både äldre och yngre, se tillbaka i tiden, så träffa vi der på Pehr Thomassons skrifter, och alla dessa skrifter hafva burit pregeln af en ren, sedlig känsla, af en varm kärlek till fosterlandet och af ett allvarligt bemödande att gagna den uppväxande ungdomen bland folket. Detta är verkligen förtjenster som äro värda att uppmuntras, och jag får därför på det lifligaste tillstyrka bifall till den af Herr Jöns Pehrsson gjorda framställningen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan, med ogillande af senare delen utaf motiveringen, dels ock afslag å samma hemställan och bifall till den ifrågavarande motionen, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja. sedermera proposition på bifall till densamma, dock med ogillande af motiveringens senare del, hvilken proposition på enahanda sätt besva-

rades, och slutligen proposition på afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionen, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

*Pension för
litteratören
Pehr Thomas-
son.*

(Forts.)

34:de punkten.

Bifölls.

35:te punkten.

Herr Samzelius: I följd af den förändrade uppställning, som riksstaten erhöll efter år 1876, ersättas numera icke de brister, som uppkomma å förslagsanslagen, af Riksgäldskontoret, och då i sammanhang dermed äfven infördes den grundsatsen, att statens inkomster borde beräknas till det belopp, hvartill de verkliga kunde uppgå — och de hafva sedermera någon gång blifvit beräknade till ännu högre belopp — så är det af yttersta vigt att förslagsanslagen i riksstaten upptagas till de belopp, hvartill de uppgå. Detta har emellertid icke blifvit iakttaget i förevarande fall. Jag har under hand både vid denna och föregående riksdag gjort åtskilliga af Stats-Utskottets ledamöter uppmärksamme derpå, men något förslag till rättelse har det oaktadt icke blifvit framställt.

För år 1877, det sista år för hvilket rikshufvudboken blifvit afslutad, uppstod å förevarande förslagsanslag en brist af i rundt tal 102,000 kronor. Sedermera har anslaget icke blifvit höjdt för annat än vissa speciella fall, men icke för den ökade pensionering, som sedermera fått pensionsrätt, som då saknade den, t. ex. häradshöfdingarne. I närvarande stund äro omkring 20 häradshöfdingar pensionerade hvar och en med en pension af 5,000 kronor, hvilket gör en tillökning i anslaget af ungefär 100,000 kronor. Vidare har Riksdagen i sammanhang med löneregleringen för hofrätterna, de centrala embetsverken och landsstaterna bestämt ökade pensionsbelopp för dessa tjänstemän och äfven för några nedsatt pensionsåldern. Denna har för civile tjänstemän i allmänhet blifvit nedflyttad från omkring 40 till minst 35 års tjenstgöring och äfven hafva nu förste landtmätare, provinsialläkare m. fl. fått högre pensionsbelopp. Allt detta tillsammans har haft till följd, att utgifterna under denna hufvudtitel oupphörligen ökats, och i närvarande stund vill jag antaga, att en brist af omkring 200,000 kronor kommer att uppstå på denna hufvudtitel. Det är väl sant, att den anslagstillökning, som skulle uppkomma i följd af Stats-Utskottets förslag, endast uppgår till 43,485 kronor, och jag vill antaga, att den motsvaras af den minskning, som sker derigenom, att äldre pensionärer dö undan, men det tillkommer äfven åtskilliga anslag, som blifvit anvisade på nionde hufvudtiteln, så t. ex. för Vegaexpeditionen, och det hvilat för närvarande under Riksdagens pröfning frågan om ett belopp, som efter all sannolikhet blir beviljadt och som äfven kommer att öka utgifterna under denna hufvudtitel. Vid sådant förhållande skulle jag för min del anse det behöfligt, att anslaget höjdes med åtminstone 200,000 kronor, men då jag inser, att det måhända

möter svårigheter att nu få riksstaten att gå i hop, så vill jag icke för närvarande framställa något yrkande, men hoppas, att åtminstone vid en blifvande riksdag ett förslag kommer att framställas af Kongl. Maj:t, gående derpå ut, att anslagen upptagas till de belopp, hvartill de verkligen kunna beräknas uppgå. Jag vet, att en och annan hyser tvekan, huruvida man bör sätta förslagsanslagen till deras verkliga belopp, och man har förmenat, att derigenom skulle uppstå en misshushållning. Detta är dock enligt min tanke ett fullkomligt misstag. Här kan någon misshushållning icke uppstå. Pensionerna upptagas antingen till de belopp, som Riksdagen i hvarje särskildt fall har bestämt, eller också utgå de enligt allmänna författningar, tillkomna med Riksdagens medgifvande och som måste strikte tillämpas. Någon misshushållning från de förvaltande myndigheternas sida kan således i detta fall icke ega rum, utan skulle någon misshushållning ske, så sker den med Riksdagens eget medgifvande. Emellertid tillåter jag mig icke att framställa något yrkande, men jag har ansett saken vara af den vikt, att jag icke trott mig böra underlåta att till protokollet uttala min åsigt härom.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

36:te punkten.

Bifölls.

Anmälades och bordlades nedannämnda ärenden:

Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 9, i anledning af Kammarernes beslut i fråga om de i Utskottets Utlåtanden N:is 4 och 5 tillstyrkta ändringar i §§ 87 mom. 1 och 53 Regeringsformen samt § 42 mom. 1 Riksdagsordningen;

Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om beviljande af anstånd med förskrifna ränte- och kapitalafbetalningar å de Vessman-Barkens jernvägsaktiebolag beviljade statslån;

N:o 43, i anledning af väckt motion om alla statsinkomsters ingående till Statskontoret och alla statsutgifters bestridande af samma verk;

N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förlängning af arrenderätten till indragna militiebostället Smuttan i Stockholms län;

N:o 45, i anledning af väckt motion om indragning af inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods m. m.;

N:o 47, i anledning af väckta motioner angående afskrifning af

grundskatterna och indelningsverket samt ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshället;

N:o 48, i anledning af väckta motioner om statspension åt f. d. Statsministern Friherre L. De Geer;

N:o 49, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel;

Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, med anledning af väckt motion angående domkapitlens ombildning;

Banko-Utskottets Memorial N:o 15, i fråga om ändringar i gällande aflöningsstat för Sveriges Riksbank;

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 41, i anledning af väckt motion om antagande af en lag om afveckling medelst administration;

N:o 42, i anledning af väckt motion om ändring af Förordningen den 21 December 1857 angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum;

samt Andra Kammarens Protokollsutdrag N:o 157, med delgivande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 16, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående ändring i 23 § af nu gällande fiskeristadga;

h varefter beslöts, att dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Ola Persson* under tre veckors tid från den 26:te dennes.

Kammaren åtskildes kl. 1 e. m.

In fidem
O. Brakel.